

8. Lecke

Zotero

Napjainkban bármilyen megoldandó problémához, feladathoz elsősorban a világhálón keresünk információforrást. Különösen igaz ez, ha valamilyen írásbeli munkát, vagy akár szóbeli prezentációt kell megalkotnunk. Az internetes anyaggyűjtés során talált ismeretanyagot, forrást, könyvészeti adatokat célszerű rögtön a munkánk megkezdésétől alaposan rendszerezni, címkézni, mégpedig úgy hogy későbbiekben a dolgozat vagy a tanulmány szövegének megírásakor, illetve a hivatkozások és az irodalomjegyzék összeállításakor minden információ kézre álljon, hogy ne kelljen sokadszorra is visszakeresni egy-egy adatot. Ezt a rendszerező, hivatkozáskezelő munkát könnyíti meg jelentősen ZOTERO [zoh-TAIR-oh] nevű ingyenesen használható dokumentum- és bibliográfiakezelő segédprogram.

A Zotero mivel alapesetben egy a Mozilla Firefoxhoz telepíthető kiegészítő, ezért telepítéséhez erre a böngészőre lesz szükségünk, de választhatjuk az úgynevezett **Standalone** változatot is. Jelenleg elvileg a Safari és a Chrome böngészőkkel is integrálható

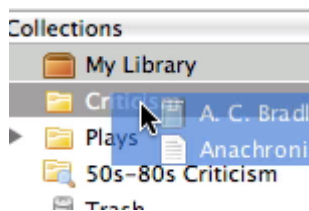
A Zotero használatához nem kell feltétlenül a hálózaton lenni: jegyzeteket készíteni és rendezni internet nélkül is lehet, csupán azok a cédulák nem lesznek elérhetők, amelyek online elemeket tartalmaznak vagy más hálózati anyaghoz kötődnek. A Firefox mellett a Zotero letölthető pluginjai (Word vagy LibreOffice plugin) révén a közismert szövegszerkesztőkkel is együttműködik.

A Zotero fő képességei:

- az internetes anyaggyűjtés során gombnyomásra kigyűjti a különböző bibliográfiai tételek adatait, tetszőleges weboldalakat archivál, rendszerezetten, címkézve lementi a neten talált különböző fájlokat, szöveget, és képit egyaránt.
- a lementett adatokat, illetve fájlokat a Zotero felületén szabadon rendszerezhetjük, címszavakkal, illetve bővebb széljegyzetekkel láthatjuk el őket
- a lementett bibliográfiai adatokból tetszőleges összeállításban egy mozdulattal kívánt formátumú hivatkozási stílusban automatikusan hozható létre bibliográfiai lista.
- ha a Zotero regisztrált felhasználói vagyunk, akkor a gépünkön tárolt adatokat egyrészt szinkronizálhatjuk a Zotero szerverein felkínált online tárhellyel, így azok a későbbiekben bármilyen más gépen elérhetők lesznek, másrészt megoszthatjuk őket más felhasználókkal.
- a Zotero lehetőséget biztosít csoportmunkára is, az úgynevezett csoportos könyvtárak például az egyetemi kutatókörök együttes, közös munkáját könnyíti meg.

A Zotero használata Firefox bővítményként

A Zoterot a zotero.org oldalról lehet telepíteni. Ha a Firefox telepítette a kiegészítőt és újraindult, a jobb alsó sarokban megjelenő Zotero ikonra kattintva lehet elindítani a háromhasábos kezelőfelületet. A egyes lementett bibliográfiai elemek a középső oszlopban, a hozzájuk tartozó metaadatok a jobb hasábjában vannak. Itt találhatóak meg hivatkozáshoz szükséges adatok, úgymint a cím, a szerzők, a kiadók, a dátumok, stb.

1. ábra. Mappák tallózása a Zotero bal oldali hasábjában

A bal oldali hasábjában látható a könyvtárszerkezetet, a Teljes könyvtár, amely minden letöltött elemet tartalmaz. A fölötté található gombra kattintva lehet létre hozni ezen belül különböző új könyvtárakat (mappákat), amelybe adott tárgy alapján tudjuk rendezni az elemeinket. Az egyes gyűjtemények természetesen tartalmazhatnak algyűjteményeket is. Ha egy elem több gyűjteményben szerepel, akkor az nem kétszer van tárolva, csak egyszer, amelyre több helyről mutat hivatkozás. A bal hasábjából az alábbi műveleteket kezdeményezhetjük: új gyűjtemény/könyvtár létrehozása, címkék kezelése, könyvtár importálása/exportálása, Zotero beállításainak módosítása, információk a Zoteróról.

Az egyes elemek tetszőleges számú címkével jelölhetőek. A címkék hozzáadását, törlését a címkeválasztóval a bal oldali hasáb alján, vagy a „Címke” fülre kattintva a jobb hasábjából kezdeményezhetjük. Az elemekhez jegyzetek, fájlok és linkek csatolhatóak. Ezek a csatolmányok a középső oszlopba kerülnek, a szülő elem alá rendezve. Fájlokat csatolni az gémkapcsot ábrázoló fülön lehetséges a felső menüsorban, vagy az „Új elem” gombra kattintva, vagy akár húzd-és-dobd módszerrel is.

2. ábra. A csatolás ikon a menüsorban.

A weblapok akár csak linkként, akár pillanatképként csatolhatóak. A link csak megnyitja a lapot online, míg a pillanatkép az egész weblapról elment egy másolatot, így internetkapcsolat nélkül később is elérhető lesz. Ha az Új elem létrehozása az aktuális oldal alapján / Create New Item from Current Page gombra kattintunk a Zotero eszköztárban, akkor a rendszer egy weblap elemet hoz létre, a pillanatkép csatolásával együtt. Így maga a weblap fog szerepelni elemként, nem pedig az esetlegesen az oldalon szereplő bibliográfiai források egyike.

3. ábra. Az Új elem létrehozása ikon a menüsorban.

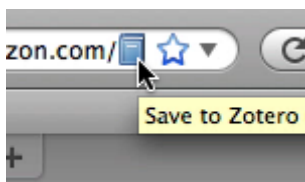
A jobb hasábjában a „Jegyzetek” fülre kattintva formázott szövegek csatolhatóak az elemekhez. Önálló, elemhez nem kapcsolódó jegyzet létrehozására is van lehetőség, ha a New Standalone lehetőséget választjuk a New Note menüpontra kattintva a felső eszköztárban.

4. ábra. A Jegyzetkezelő ikon a menüsorban.

Talán a legfontosabb szolgáltatása a Zoteronak, hogy automatikusan felismeri a különböző tartalmakat a weblapokon. A Zotero az információkat az úgynevezett *site translator*okon keresztül érzékeli, ezek a translatorok a legtöbb könyvtári katalógusban, illetve egyéb Zotero-barát oldalakon (például: Wikipedia, Flickr, Youtube) már működnek.¹ Bármely bibliográfiai tétel vagy tételek (meta)adatait akkor menthetjük le automatikusan egy ilyen oldalról, ha valamelyik mentés ikon feltűnik a címsorban. Ha a mentés ikon egy könyv, cikk, kép vagy más, egy elemű dolgot jelenít meg, rákattintva hozzá lehet adni az épp megnyitott gyűjteményhez a Zoteróban.

¹ Újabban Iphone-hoz és Androidos okostelefonokhoz is készült Zotero alkalmazás, így az erre alkalmas készülékekkel is lehetséges például ISBN alapján azonosítani a kezünk ügyébe került dokumentumot, vagy rögtön rendszerezhetjük a befényképezett könyvoldalakat.

Ha a mentés ikon egy mappát mutat, akkor a weblap több menthető elemet is tartalmaz. Rákattintva egy párbeszédablakban lehet kiválasztani, hogy melyik elemeket szeretnénk elmenteni.

5. ábra. A böngésző címsorában megjelenő ikon.

Ha teljes szövegű PDF is elérhető, automatikusan azt is csatolhatjuk az elmentett elemekhez. A Zotero képes elemeket automatikusan is létrehozni ISBN szám, *Digital Object Identifier* (DOI²) vagy PubMed ID alapján. Ezt az „Elem hozzáadása azonosító alapján / Add Item by Identifier” gombra kattintva lehet megtenni a Zotero eszköztárban.

6. ábra. Erre az ikonra kattintsunk, ha azonosító alapján kívánunk új elemet hozzáadni a Zoterohoz.

Elemeket kézzel is hozzáadhatunk az adatbázisunkhoz a Zotero eszköztár „Új elem” (New Item) gombjára kattintva. A megfelelő dokumentumtípus kiválasztása után a hozzátartozó metaadatokat a jobb hasámban adhatjuk meg.

7. ábra. Az Új elem manuális létrehozása ikon a menüsorban.

Zotero Style Repository

Here you can find citation styles for use with Zotero 2.1 (or higher) and other CSL 1.0-compatible clients. See the [old repository](#) for styles compatible with earlier versions of Zotero. If you can't find what you need here, you can [create your own citation style](#).

1,623 styles found:

- [Academic Medicine \(Formerly Journal of Medical Education\)](#) [Install] (2011-05-17 20:31:02)
- [Academy of Management Journal](#) [Install] (2011-05-18 14:46:04)
- [Academy of Management Review](#) [Install] (2011-05-18 13:46:02)
- [Accounts of Chemical Research](#) [Install] (2011-05-17 20:31:02)
- [ACM SIG Proceedings](#) [Install] (2011-05-18 13:46:02)
- [ACM SIG Proceedings With Long Author List](#) [Install] (2011-05-18 13:46:02)
- [ACM SIGCHI Conference Proceedings](#) [Install] (2011-05-11 20:16:05)
- [ACS Applied Materials & Interfaces](#) [Install] (2011-05-17 20:31:02)
- [ACS Chemical Biology](#) [Install] (2011-08-18 12:08:33)
- [ACS Nano](#) [Install] (2011-05-17 20:31:02)

8. ábra. A Zotero hivatkozási stílustára.

A Zotero a hivatkozások kezelésénél az XML alapú **Citation Style Language** (CSL) hivatkozási stílus nyelvet használja, amely az egyes tudományos hivatkozási formákat szabványos formában és nyelven tartalmazza. Ezáltal jelenleg több mint nyolcezer féle bibliográfiai stílusban ki tudjuk menteni hivatkozásainkat. Bár Zotero által támogatott hivatkozási stílusok listája (**Zotero Style Repository**) egyre terebélyesebb, egyelőre közöttük magyarországi elvétve található csak.

² Digital Object Identifier: magyarul digitális-objektum azonosító, amely az elektronikus dokumentumok azonosítására szolgáló szabvány. A célja, hogy digitális hálózatokon elérhető tartalmakat, szellemi termékeket egyértelműen azonosítani lehessen.

A Zotero Word és LibreOffice pluginjai lehetővé teszik, hogy a felhasználó közvetlenül a szövegszerkesztőjébe emeljen be hivatkozásokat. A rendszer támogatja mind a szöveg közbeni hivatkozásokat, mind a lábjegyzeteket, mind pedig a végjegyzeteket. A szövegszerkesztőbe integrálódó pluginok segítségével az egész dokumentumban egy mozdulattal megváltoztathatjuk a hivatkozási stílust vagy egy automatikus bibliográfiát hozhatunk létre a hivatkozott elemekből.

Linkek

<http://www.zotero.org/>

<http://www.zotero.org/styles/>

http://www.zotero.org/support/word_processor_plugin_installation/

<http://citationstyles.org/>

<http://editor.citationstyles.org/>